

УДК 340.115(075.8)

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА» 1991 Р.

Олександр ПАТЛАЧУК,
кандидат юридичних наук,
викладач Краматорського економіко-гуманітарного інституту

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто юридичну техніку Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», що здійснювалося шляхом дослідження таких положень: 1) соціальна значущість закону; 2) відповідність назви та змісту нормативно-правового акта; 3) конституційність законодавчого акта; 4) кількісні показники; 5) системність; 6) забезпечення логіки; 7) мовні правила; 8) галузевий характер цього закону; 9) об'єктний підхід. Показано, що назва закону та його зміст відповідають один одному, відзначена наявність відображення в Законі положень Конституції України, норм різних галузей права, а також їх системного характеру внаслідок розгляду ієрархії, цілісності, структуризації закону. Проведено розрахунки кількісних показників, згідно з якими найбільша кількість знаків присвячена питанням повноваження органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища (16,1%), а найменша – вирішенню спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища (0,8%). Доведено значну нерівномірність у розподіленні матеріалу всередині тексту.

Ключові слова: юридична техніка, закон, навколишнє природне середовище, правова охорона, кількісні показники, структура акта, системність.

FEATURES OF THE LEGAL TECHNIQUE OF THE LAW OF UKRAINE “ON THE PROTECTION OF THE ENVIRONMENT” 1991

Oleksandr PATLACHUK,
Candidate of Law Sciences,
Lecturer of Kramatorsk Economics and Humanities Institute

SUMMARY

The article deals with the legal technique of the Law of Ukraine “on the protection of the environment”, which was carried out by studying the following provisions: 1) the law should be socially significant; 2) the conformity of the name and content of the regulatory act; 3) the constitutionality of the legislative act; 4) quantitative indicators; 5) systemic; 6) providing logic; 7) language rules; 8) the sectoral nature of this law; 9) object approach. It is shown: the title of the law and its content correspond to each other, the presence in the law of the provisions of the Constitution of Ukraine, norms of various branches of law, as well as the systemic character through consideration of the hierarchy, integrity, and structuring of the law. Calculations of quantitative indicators according to which the greatest number of signs is devoted to issues of authority of the authorities in the field of environmental protection (16,1%), and the smallest – to resolve disputes in the field of environmental protection (0,8%). A significant unevenness in the distribution of material inside the text is proved.

Key words: legal technology, law, environment, legal protection, quantitative indicators, structure of the act, systemicity.

Постановка проблеми пов'язана з тим, що юридична техніка набула сьогодні характеру складної дисципліни зі своєю методологією, підходами та доктринами. Дослідження юридичної техніки доцільно проводити на прикладі конкретних нормативно-правових актів, їх побудови та концепції, на яких базується їхній зміст. Із цього погляду має особливий інтерес дослідження юридичної техніки Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», що дозволить розкрити практику реалізації положень цього акта.

Актуальність теми дослідження пов'язана з кризовою ситуацією з охороною навколишнього природного середовища, яка склалася в сучасній Україні. На цю сумну картину накладається процес занепаду української економіки, зубожіння населення та різкого збільшення правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням природних ресурсів. Однією з причин такої ситуації є недовіра до чинного природоохоронного законодавства та відсутність наукових досліджень, пов'язаних з юридичною технікою цієї галузі права. У вирішенні цього завдання значну допомогу може надати розгляд юридичної техніки

Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 р. Інтерес до цього законодавчого акта є не випадковим, оскільки цей акт заклав основи правової політики у сфері охорони природи, згідно з якою відбувається розвиток наукових напрацювань у цій сфері. Виходячи із цього, доцільно здійснити розгляд юридичної техніки цього закону та використати систему кількісних показників нормативно-правових актів, які дають змогу перейти від описових до кількісних оцінок.

Стан дослідження. Питання, пов'язані із цим законом, розглядалися в працях В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, П.О. Гвоздик, А.П. Гетьмана, І.В. Гиренко, Б.В. Кіндюка, В.В. Костицького, Н.Р. Малишевої, В.Д. Сидор, А.К. Соколової, Ю.С. Шемшученка й ін. З іншого боку, питанням юридичної техніки присвячена значна кількість праць таких учених, як В.М. Баранов, І.О. Биля, С.А. Варкова, Ж.О. Дзейко, В.М. Карташов, О.Л. Копиленко, В.М. Косович, О.М. Краснов, В.Л. Негрбов, І.І. Оніщук, І.Д. Шутак. Незважаючи на наявність цих досліджень, питання юридичної техніки цього законодавчого акта не розглядалися та потребують опрацювання.

Метою й завданням статті є дослідження юридичної техніки Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 р. з використанням кількісних показників.

Виклад основного матеріалу. Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що юридична техніка є основою створення та вдосконалення нормативно-правових актів і становить собою систему юридичних правил і засобів. Ця категорія в сучасній юриспруденції розглядається в різних аспектах, а підходи до вирішення цього завдання значною мірою залежать від розуміння юридичної техніки, її змісту й структури. Так, українська дослідниця І.О. Біля поділяє засоби нормотворчої техніки на засоби-інструменти та засоби-прийоми, а правила – на ті, які регулюють застосування відповідних засобів, і ті, які мають самостійне значення [1, с. 9]. Дещо ширшим є підхід до розуміння видів правил юридичної техніки, який ґрунтується на включенні до законодавчої техніки таких елементів чи правил, як пізнавально-юридичні, нормативно-структурні, логічні, мовні, документально-технічні та процедурні. Систематизація цих підходів дозволяє перейти до практичної реалізації юридичної техніки шляхом розгляду низки положень, до числа яких належать такі: 1) соціальна значущість закону; 2) відповідність назви й змісту нормативно-правового акта; 3) конституційність законодавчого акта; 4) кількісні показники; 5) системність; 6) забезпечення логіки; 7) мовні правила; 8) галузевий характер цього закону; 9) об'єктний підхід. Виходячи із цього, доцільно детально розглянути зміст кожного із цих положень.

I. Соціальна значущість закону пов'язана з тим, що він має вирішувати актуальну проблему, яка склалася в суспільстві. До таких завдань належить охорона навколишнього природного середовища, що дозволяє зберегти безпечне навколишнє середовище та захистити життя й здоров'я населення. Соціальна значущість цього акта пов'язана із забезпеченням прав громадян України (ст. 9), вирішенням екологічних проблем шляхом надання гарантій із боку держави (ст. 10) і їх захистом у цій сфері (ст. 11).

II. Відповідність назви й змісту нормативно-правового акта. Назва закону є важливим елементом тексту, має відбивати зміст і предмет регулювання та здійснювати інформативно-орієнтаційну функцію. На думку Ж.О. Дзейко, назва закону є орієнтиром для суб'єктів, які здійснюють його застосування, систематизацію, тому, як зазначає дослідниця, «назва НПА є атрибутом і структурним елементом» [2]. Із погляду юридичної техніки назва цього Закону – «Про охорону навколишнього природного середовища» – є оптимально стислою, має інформативний характер і розкриває завдання й цілі цього акта. Розгляд співвідношення назви та змісту акта показує відповідність цих категорій, бо цей Закон повністю присвячений вирішенню питань з охорони **природи**.

III. Конституційність законодавчого акта пов'язана з тим, що закон буде правовим, якщо відповідає Конституції, конституційному законодавству, міжнародним правовим договорам, поточним законам, а також прийнятий, опублікований і набув чинності відповідно до встановленої в конституції процедури. Як наголошує А.О. Селіванов, категорія «конституційність» орієнтує законодавця на вихідну базу правотворчості – первинне конституційне регулювання [3, с. 43]. Особливістю Конституції України є та обставина, що серед природних ресурсів у ній згадується лише про землю (ст. 14), яка визнається основним національним багатством і перебуває під особливою охороною держави. Це положення знайшло відображення в ст. 5 Закону, в якій зазначається, що земля підлягає державній охороні й регулюванню використання (рис. 1); ст. 202, згідно з якою

до компетенції міністерства входить державний контроль за використанням і охороною земель; у ст. 25, яка регламентує надання інформації про стан землі; у ст. 35, у якій зазначається, що державному контролю підлягає охорона й використання земель. У ст. 16 Конституції встановлено, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки та підтримка екологічної рівноваги, подолання наслідків Чорнобильської аварії та збереження генофонду українського народу. Ці вимоги Конституції знайшли своє відображення в ст. 50, у якій зазначається, що екологічна безпека гарантується громадянам України шляхом здійснення широкого комплексу політичних, економічних, технічних, державно-правових, організаційних заходів. Аналогічним чином ст. 51 Закону перераховує екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, ст. 52 регламентує охорону природного середовища під час застосування хімічних речовин, ст. 53 – охорону від неконтрольованого біологічного впливу, ст. 56 – охорону природного середовища під час експлуатації транспорту, ст. 57 – під час проведення наукових досліджень, ст. 58 присвячена екологічним вимогам у разі діяльності військових оборонних об'єктів (рис. 1).

Чинна Конституція, на думку А.О. Матвійчука, потребує внесення до неї змін шляхом заміни у ст. 50 слова «довкілля» словосполученням «навколишнє природне середовище» [4, с. 25]. Таке доповнення пов'язане з необхідністю детального розгляду правової охорони навколишнього середовища та внесе ясність у розуміння цього ключового поняття.

IV. Кількісні показники цього законодавчого акта досліджувалися шляхом використання методики, що її запропонували О.Л. Копиленко та Б.В. Кіндюк, згідно з якою проводяться розрахунки кількості знаків у законі, розділах і статтях [5]. Дослідження Закону показує, що він становить собою трирівневу структуру «закон – розділ – стаття», має преамбулу, 15 розділів, 72 статті та містить 77 338 знаків. У преамбулі Закону розглянуто основне завдання акта – охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини. Проведене дослідження показало, що найбільша кількість знаків припадає на розділ IV «Повноваження органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища», який складається із 6 статей та 12 512 зн., або 16,1% від загального обсягу акта (табл. 1).

Розділ IV вирішує важливі питання, пов'язані з компетенцією в цій сфері Кабінету Міністрів, органів місцевих Рад народних депутатів, органів державного управління, громадських об'єднань. На другому місці знаходиться розділ XI «Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки», який має 10 статей і 10 723 зн. (13,8%) (табл. 1). У цьому розділі регламентуються питання щодо екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища від забруднення виробничими, побутовими, іншими відходами, від акустичного, електромагнітного, іонізуючого й іншого шкідливого впливу фізичних факторів і радіоактивних викидів. Найменша кількість знаків припадає на розділ XIV «Вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища», який містить одну статтю на 635 зн. (0,8%), у якій розглядаються питання стосовно вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища (табл. 1).

V. Системність становить собою закономірну властивість права, за допомогою якого впорядковуються наявні в нормативно-правових актах приписи. За допомогою цієї категорії всі елементи права пов'язані між собою ієрархічно, генетично та функціонально. Як зазначає

Таблиця 1

Кількісні показники Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» 1991 р.

№	Розділ	Кількість знаків	Статті	%
	Преамбула	711	–	–
I	Загальні положення	5763	8	7,4
II	Екологічні права й обов'язки громадян	3901	4	5
III	Повноваження Рад народних депутатів у галузі охорони навколишнього природного середовища	4746	3	6,1
IV	Повноваження органів управління у галузі охорони навколишнього природного середовища	12 512	6	16,1
V	Спостереження, прогнозування, облік та інформування в галузі навколишнього природного середовища	3398	4	4,3
VI	Екологічна експертиза	3679	5	4,7
VII	Стандартизація й нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища	2309	3	2,9
VIII	Контроль і нагляд у галузі охорони навколишнього природного середовища	3151	4	4
IX	Регулювання використання природних ресурсів	2701	3	3,4
X	Економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища	10 636	9	13,7
XI	Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки	10 723	10	13,8
XII	Природні території й об'єкти, що підлягають особливій охороні	3764	5	4,8
XIII	Надзвичайні екологічні ситуації	2344	2	3
XIV	Вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища	635	1	0,8
XV	Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища	4804	3	6,2
XVI	Міжнародні відносини Української РСР у галузі охорони навколишнього природного середовища	1267	2	1,6
	Усього	77 338	72	–

Л.І. Заморська, лише системно впорядковане право здатне ефективно виконати завдання з регулювання суспільних відносин і досягти цілей, які постають перед юридичною наукою [6]. Ця властивість простежується шляхом розгляду таких характерних рис: а) ієрархічна побудова; б) цілісність; в) структуризація.

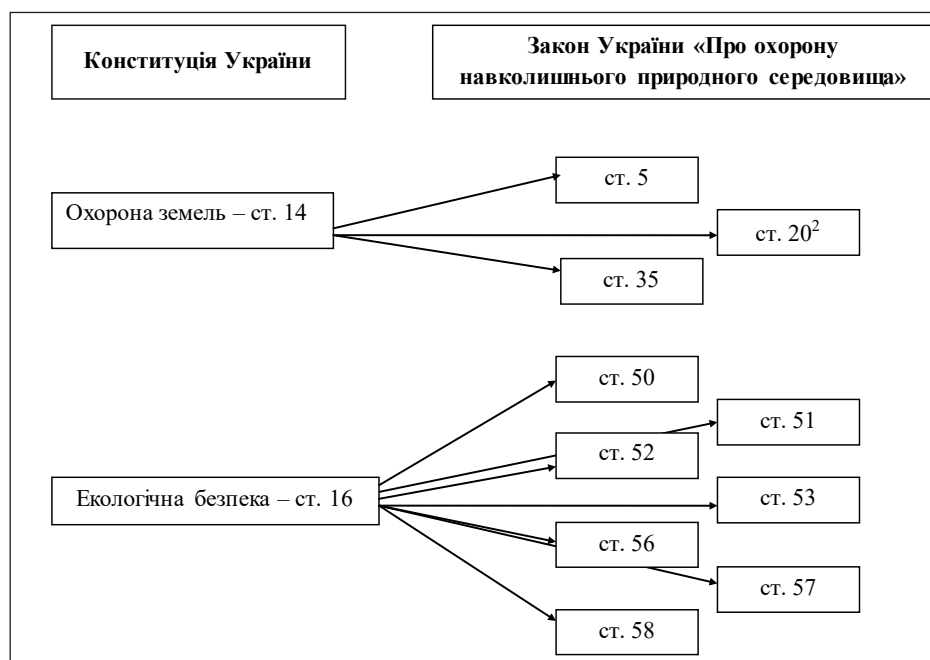
Властивість ієрархічності можна простежити на прикладі викладу компетенції й повноважень різних галузей влади й тих повноважень, які надані цим законом. Так, перший рівень ієрархії становить Верховна Рада України, яка згідно зі ст. 13 має найбільш широкий обсяг повноважень у вигляді визначення основних напрямів державної політики, затвердження загальнодержавних екологічних програм, указів Президента стосовно зон екологічного лиха. Наступний рівень ієрархії представлений Кабінетом Міністрів України (ст. 17), який здійснює реалізацію визначеної Верховною Радою екологічної політики, у рамках чого забезпечує виконання значної кількості завдань. Третій рівень ієрархії представлений Міністерством екології та природних ресурсів України, яке має дуже широке коло повноважень, що складається з 34 пунктів (ст. 20). Четвертим рівнем ієрархії є виконавчі органи сільських, селищних, міських рад (ст. 19), яким надані повноваження у вирішенні практичних питань з охорони навколишнього природного середовища (розроблення місцевих екологічних програм, координація діяльності підприємств, установ, організацій у сфері охорони природи й організація екологічної освіти й виховання).

Цілісність права як явище становить собою об'єднання різних елементів, частин у єдине ціле. Цю категорію можна простежити на прикладі розділу II «Екологічні права й обов'язки громадян», який надає значний обсяг прав у цій сфері й одночасно з цим державні гарантії їх виконан-

ня. Наступним елементом цілісності є фіксація в Законі обов'язків громадян (ст. 12), які зобов'язані берегти природу, раціонально використовувати багатства, компенсувати шкоду, завдану природним об'єктам.

Структуризація – це впорядкована єдність необхідних елементів, що забезпечують її функціональну самостійність, це внутрішня побудова закону, що розкриває як склад і зміст її необхідних елементів, так і способи їх взаємозв'язку. Цю властивість можна простежити на прикладі норм, пов'язаних з такими заходами, як моніторинг, що дозволяє одержати інформацію про стан природних об'єктів; експертиза, що дає можливість оцінити негативний вплив об'єктів на природу; облік, що дозволяє зібрати відомості про шкідливий вплив на природні об'єкти; контроль, завданням якого є збір і оцінка даних щодо стану об'єктів. Питання, пов'язані зі структуризацією, простежуються на прикладі розділу XVI, який установлює відповідальність за порушення законодавства про навколишнє природне середовище.

Розділ XVI структурно складається зі ст. 68, яка регламентує відповідальність за порушення законодавства, ст. 69, у якій зазначається про особливості застосування цивільної відповідальності, і ст. 70, яка присвячена адміністративній і кримінальній відповідальності за екологічні правопорушення. У ст. 68 установлюється дисциплінарна, адміністративна, цивільна й кримінальна відповідальність за правопорушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. У змісті цієї статті вказується на види таких правопорушень, до яких належать порушення прав громадян на екологічне безпечне природне середовище, порушення норм екологічної безпеки та вимог законодавства про оцінку впливу об'єктів на довкілля, а також ще 12 пунктів, у яких регламентуються ознаки ін-

Рис. 1. Схема відображення норм Конституції України в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища»

ших правопорушень. Структура ст. 68 включає в себе норму стосовно того, що незаконно добуті в природі ресурси та виготовлена з них продукція підлягають безоплатному вилученню, як і знаряддя правопорушення. Юридична техніка ст. 68 використовує такий підхід стосовно того, що застосування заходів дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності не звільняє винних від компенсації шкоди, завданої забрудненням навколишнього природного середовища та погіршенням якості природних ресурсів. У структуру цього розділу входить ст. 69, яка регламентує необхідність компенсації шкоди, завданої природним об'єктам унаслідок порушення законодавства. Ураховуючи ринковий характер відносин, які склалися в Україні, ст. 69 включає в себе норму, згідно з якою особи, яким завдано такої шкоди, мають право на відшкодування не одержаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням. Важливу роль у боротьбі з правопорушеннями в цій сфері відіграють адміністративна та кримінальна відповідальність, яка знайшла відображення в ст. 70, у структуру якої входять положення стосовно визначення складу екологічних правопорушень і злочинів, які встановлюються Кодексом України про адміністративне правопорушення та Кримінальним кодексом України.

VI. Забезпечення логіки пов'язане з тією обставиною, що нормативно-правовий акт містить у собі модель того процесу, який покликаний регулювати правовідносини та логіку поведінки його учасників. Від рівня логіки нормативно-правового акта залежить і рівень регулювання моделі поведінки. Логіка закону пов'язана з логікою життя й застерігає людей від необачних учинків, від багатьох проб і помилок, яких людина може уникнути, дотримуючись вимог закону. До того ж правила юридичної логіки поширюються на всіх фізичних і юридичних осіб, посадовців і мають постійний характер. Нормативно-правовий акт має

конкретно визначати правомочності суб'єкта правовідносин, його обов'язки, а також заходи щодо забезпечення виконання зазначених розпоряджень у вигляді різного роду санкцій та інших стимулюючих факторів. У цьому Законі була дотримана логічна послідовність і несуперечливість, а його положення взаємно пов'язані та зумовлені одне одним. Логічну схему цього Закону можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. Так, на думку А.П. Гетьмана, у широкому розумінні закон регулює три головні складники екологічної діяльності: а) охорону природи; б) раціональне використання природних ресурсів і їх відновлення; в) захист і оздоровлення навколишнього середовища [7]. У вузькому розумінні цей Закон можна уявити у вигляді сукупності блоків: а) загальні положення; б) екологічні права й обов'язки громадян; в) повноваження рад і органів управління; г) комплекс основних заходів, порядок регулювання природних ресурсів, економічний механізм, відповідальність за порушення законодавства. Таким чином, логічна схема Закону становить собою цілісний процес охорони навколишнього природного середовища.

VII. Мовні правила пов'язані з тим, що мова становить собою основний засіб передачі будь-якої інформації та є зовнішньою формою будь-якого змісту. На думку Н.В. Артикуці, мова права має певні особливості, до яких належить офіційність, ясність, точність, однозначність, повнота змісту, нормативність і стабільність, а також забезпечення відсутності двозначності у трактуванні правових норм [8]. Дослідження змісту Закону показує, що цей документ офіційно викладає порядок забезпечення правової охорони природних об'єктів. Однозначність мови забезпечується чітким викладенням (наприклад, ст. ст. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20), порядком управління та повноваженнями різних гілок влади й органів місцевого самоврядування. Наступна риса (повнота змісту) не виявляється в повному обсязі через те, що Україна ратифікувала значну кількість міжнародних угод, які потребують своєї гармонізації та закріплення в цьому Законі.

VIII. Галузевий характер цього Закону пов'язаний із використанням у ньому норм різних інших галузей права. У ньому знайшли своє відбиття норми конституційного права, пов'язані з охороною землі, обов'язком держави стосовно забезпечення екологічної безпеки, підтримкою екологічної рівноваги й екологічних прав людини. Норми податкового законодавства знайшли відображення в п. «л» ст. 3, яка встановлює екологічний податок, внесення рентної плати за спеціальне користування природними ресурсами та платежі за негативний вплив на навколишнє середовище. Пункт «г» ст. 41 установлює ставки екологічного податку, ст. 46 регламентує порядок його розподілу, а в ст. 48 вказується на надання пільг в оподаткуванні підприємств, установ, організацій і громадян у разі реалізації ними заходів щодо раціонального використання природних ресурсів і переходу на маловідходні та ресурсозберігаючі технології. У Законі також вказується на звільнення від оподаткування фондів охорони навколишнього природного середовища, кошти яких спрямовуються на проведення конкретних заходів, збір і оприлюднення інформації стосовно стану таких об'єктів.

Питання фінансового права зайшли своє відображення в п. «б» ст. 48, який регламентує надання на пільгових умовах короткострокових і довгострокових позичок для реалізації заходів щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, і п. «д» ст. 48, який дозволяє передачу частини коштів фондів охорони навколишнього природного середовища на договірних умовах підприємствам, установам, організаціям і громадянам на заходи для гарантованого зниження викидів і скидів забруднюючих речовин і зменшення шкідливих фізичних, хімічних і біологічних впливів на стан навколишнього природного середовища, на розвиток екологічно безпечних технологій і виробництв. Питання, пов'язані з освітою й отриманням знань у цій сфері, регламентувалися ст. 7, яка присвячена підвищенню екологічної культури суспільства й професійної підготовки спеціалістів, що забезпечується загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням у галузі охорони навколишнього природного середовища в дошкільних дитячих закладах, у системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищенням кваліфікації та перепідготовкою кадрів. На додаток до цього в п. «ж» ст. 9 вказується на право громадян стосовно одержання екологічної освіти. Закон покладає на виконавчі комітети міських, селищних рад забезпечення згідно з п. «и» ст. 9 надання екологічної освіти й організації екологічного виховання громадян. Питанням екологічного права присвячена основна частина змісту Закону шляхом викладення завдань законодавства, основних принципів охорони навколишнього середовища, об'єктів правової охорони, екологічних прав і обов'язків громадян і проведення заходів, пов'язаних із контролем, моніторингом, експертизою, впливом об'єктів на природу.

Питання цивільного права знайшли відображення у ст. 38, якою в порядку спеціального використання природних ресурсів надаються громадянам, підприємствам, установам і організаціям у користування чи в оренду природні ресурси на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за плату для здійснення виробничої й іншої діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, – на пільгових умовах. Ця галузь права знайшла відображення в п. «д» ст. 10, яка регламентує виплати компенсації за заподіяння збитку здоров'ю громадян забрудненням або іншим екологічно шкідливим впливом на навколишнє середовище.

Питання адміністративного та кримінального права знайшли своє відображення в розділі 15, яким встановлена

відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

IX. Об'єктний підхід цього Закону можна простежити на прикладі наявності в ньому правових норм, спрямованих на охорону конкретних природних об'єктів. До природних об'єктів, які підлягають охороні, згідно із цим законодавчим актом належать такі: земля, надра, водні об'єкти, атмосферне повітря, ліс і рослинність, тваринний світ, ландшафти, природні комплекси, природно-заповідний фонд. Україна має значну кількість природних ресурсів. Тваринний світ налічує майже 44 тис. видів, площа лісів становить 17,2%, число видів флори нараховує до 16 тис. видів рослин, налічується 20 тис. озер, 30 тис. річок, є значні поклади міді, марганцю, цинку, заліза, вугілля, свинцю, титану, нафти та газу. У ст. 5 вказується на необхідність державної охорони та регулювання використання цих об'єктів, а згідно зі ст. 202 до компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України входить державний нагляд (контроль) за використанням і охороною земель; охороною й раціональним використанням вод і відтворенням водних ресурсів; охороною атмосферного повітря; охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів; охороною, утриманням і використанням зелених насаджень; використанням, охороною й відтворенням рослинного світу; охороною, раціональним використанням і відтворенням тваринного світу. У Законі також вказується на необхідність дотримання правил створення, поповнення, зберігання, використання та державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій і торгівлі ними; збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, занесених до Червоної та Зеленої книг України; формування, збереження й використання екологічної мережі, природно-заповідного фонду; охорони, використання й відтворення риби й інших водних живих ресурсів під час ведення мисливського господарства та здійснення полювання. Особливе значення надається охороні природно-заповідного фонду, тому згідно зі ст. 61 охороні підлягають об'єкти ПЗФ, ділянки суші та водного простору, природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну й економічну цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу. Правова охорона надається таким складникам ПЗФ, як державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

Як зазначається у ст. 64, Законом охороняються рідкісні й такі, що перебувають під загрозою зникнення, види тваринного й рослинного світу, які постійно чи тимчасово перебувають (зростають) у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Охорона інших об'єктів природи регламентується згідно зі ст. 35, у якій вказується на необхідність правового захисту надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, природних територій і об'єктів, що підлягають особливій охороні, стану навколишнього природного середовища.

Висновки. У статті досліджено юридичну техніку Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» шляхом розгляду таких положень: 1) соціальна значущість; 2) відповідність назви й змісту нормативно-правового акта; 3) конституційність законодавчого акта; 4) кількісні показники; 5) системність; 6) забезпечення логіки; 7) мовні правила; 8) галузевий характер; 9) об'єктний підхід. Показано, що прийняття Закону мало особли-

ву соціальну значущість, його положення відповідають Конституції України, акт мав чітку логічну схему, у тексті знайшли відображення норми цивільного, фінансового, податкового, адміністративного та кримінального права. Показано, що найбільшу увагу законодавець приділив питанням повноваження органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища (16,1%), а найменшу – вирішенню спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища (0,8%). Доведено значну нерівномірність у розподіленні матеріалу всередині тексту.

Список використаної літератури:

1. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 201 с.
2. Дзейко Ж.О. Техніко-юридичні правила конструювання назви закону. Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. І.Д. Шутака (м. Київ, 2–3 листоп. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 37–40.
3. Селиванов А.А., Стрижак А.А. Вопросы теории конституционного правосудия в Украине: актуальные вопросы современного развития конституционного правосудия. Киев: Логос, 2010. 272 с.
4. Матвійчук А.О. Шляхи вдосконалення законодавства України, що регулює питання здійснення особистих немайнових прав у сфері охорони навколишнього природного середовища. Юридична наука. 2014. № 10. С. 12–39.

5. Копиленко О.Л., Кіндюк Б.В. Теоретичні засади використання кількісних показників у дослідженнях пам'яток права. Юридична Україна. 2016. № 7–8. С. 4–12.

6. Заморська Л.І. Системність та нормативність у праві: діалектика взаємодії. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 2. С. 31–33.

7. Гетьман А.П. Методологічні засади становлення правових основ охорони довкілля. Право України. 2011. № 2. С. 11–19.

8. Артикуца Н.В. Мова права в системі фахово-лінгвістичної підготовки правників і нормопроектувальників. Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання: матеріали наук.-практ. конф. / за ред. В.В. Комарова, І.Д. Шутака (м. Харків, 30 вересня – 1 жовтня 2015 р.). Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 135–138.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Патлячук Олександр Васильович – кандидат юридичних наук, викладач Краматорського економіко-гуманітарного інституту

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Patlachuk Oleksandr Vasylovych – Candidate of Law Sciences, Lecturer of Kramatorsk Economics and Humanities Institute

kxenon7@mail.ru